

С. В. Андрос, старший викладач

ПВНЗ «Міжнародний університет фінансів», м. Київ

Т. В. Романьок,

ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана», м. Київ

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ

АНОТАЦІЯ. Аналізуються методики оцінки міжнародної конкурентоспроможності регіонів. Запропоновано сукупність пріоритетів для підвищення регіональної конкурентоспроможності України на основі використання світового досвіду.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Глобалізація, індекси, індикатори, методика, конкурентоспроможність, пріоритети, регіон, ринок, сталий розвиток.

Вступ. Гармонійний розвиток України, яка прагне зайняти конкурентоспроможну позицію на міжнародній арені, неможливий без ефективного та стабільного розвитку регіонів, забезпечення їх конкурентоспроможності не лише як локальних адміністративних одиниць, а як самостійних суб'єктів міжнародного ринку. Враховуючи, що регіони держави характеризуються високою диференціацією рівнів розвитку, постає питання щодо ефективності їх розвитку, використання наявних конкурентних переваг та ресурсного потенціалу з метою забезпечення конкурентоспроможності як у межах країни, так і в глобальному просторі.

Постановка проблеми. Регіон з потужною ресурсною базою, раціональною системою управління може бути конкурентоспроможним як поміж сусідніх регіонів, так і серед регіонів усього світу. Саме тому актуальності набуває міжнародна регіональна конкурентоспроможність як здатність регіонів і територій розвинути та ефективно використовувати власні науково-технологічні, фінансово-економічні, виробничі та соціальні можливості з метою зміцнення власного конкурентного статусу та підвищення рівня конкурентоспроможності економіки України загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним основам міжнародної регіональної конкурентоспроможності, основним індикаторам оцінки та факторам підвищення конкурентоспроможності окремих регіонів присвячена низка наукових праць і публікацій [1—5]. Водночас, потребує подальшого дослідження методика оцінки міжнародної конкурентоспроможності регіонів України, яка використовується Всесвітнім економічним форумом. Зауважимо, що при використанні даної методики не повною

мірою враховуються окремі аспекти розвитку ресурсного потенціалу регіонів. Вказане спричинює суттєві відхилення між діючою реальністю та наявним потенціалом.

Мета статті полягає у комплексному дослідженні методик оцінки міжнародної конкурентоспроможності регіонів та розробленні пропозицій щодо їх удосконалення.

Завдання дослідження:

- розкрити теоретико-методичні основи забезпечення міжнародної конкурентоспроможності регіонів;

- дослідити основні аспекти використання методик оцінки міжнародної регіональної конкурентоспроможності.

Методи дослідження

Методологічним підґрунтям дослідження є засади діалектичної логіки та системний підхід до вивчення методик оцінки міжнародної конкурентоспроможності регіонів. У процесі дослідження використовувалися наступні методи: екстраполяції, регресійного, факторного, системного і порівняльного аналізу, узагальнення, опитування.

Результати дослідження

Конкурентоспроможність країни визначає стан суспільних відносин у державі у сфері формування і реалізації економічної політики для забезпечення сталого підвищення ефективності національного виробництва, адаптованого до змін кон'юнктури світового ринку. Для адекватної оцінки конкурентоспроможності країни вкрай важливо проаналізувати конкурентоспроможність її регіонів. Вказане можна здійснити за допомогою ранжирування від найбільш перспективних регіонів, тобто тих, які сприятимуть сталому й ефективному зростанню конкурентоспроможності країни в глобальному середовищі, до найменш перспективних, шляхом застосування заходів стимулювання розвитку регіонів та підвищення їх конкурентоспроможності. З цією метою окремі країни використовують наступні методики: Індекс регіональної конкурентоспроможності Великобританії, Індекс конкурентоспроможності Європейського Союзу (ЄС), Індекс регіональної конкурентоспроможності Хорватії, Індекс конкурентоспроможності регіонів Росії.

Розглядаючи Індекс регіональної конкурентоспроможності Великобританії, важливо відмітити, що у Великобританії у 2008 році всьоме підготовлено щорічний звіт «Регіональна конкурентоспроможність та становище регіонів» у розрізі 12 регіонів (Шотландія, Уельс, Північна Ірландія та дев'ять регіонів Англії). Відповідно до зазначеного звіту єдиний Індекс конкурентоспроможності кожного регіону Великобританії розраховується на базі

основного показника продуктивності (валова додана вартість на душу населення), що доповнюється 12 індикаторами, на базі яких ґрунтуються 5 рушійних сил продуктивності: інвестиції (основний індикатор: відсоток бізнес-інвестицій у валовій доданій вартості); інновації (основні індикатори: відсоток витрат комерційних підприємств на дослідження і розробки у валовій доданій вартості; відсоток валових внутрішніх витрат на дослідження і розробки у валовій доданій вартості; частка підприємств, співпрацюючих з іншими організаціями у сфері інноваційної діяльності); кваліфікація/вміння (основні індикатори: частка дорослого населення з вищою освітою; частка працівників, що відвідували тренінги за останні чотири тижні); підприємництво (основні індикатори: загальна підприємницька діяльність; частка нових підприємств на 10000 чоловік дорослого населення); конкуренція (основний індикатор: відсоток експорту у валовій доданій вартості).

Метою зазначених індикаторів регіональної конкурентоспроможності Великобританії є отримання статистичної інформації, яка б проілюструвала основні чинники, що впливають на підвищення конкурентоспроможності окремого регіону та визначають його місце і значення у загальному рейтингу [6, с. 8—10]. Певний досвід оцінки міжнародної конкурентоспроможності регіонів використовується в Росії, зокрема, застосовується методика визначення зведеного індексу конкурентоспроможності регіонів на основі 30 індикаторів, що об'єднані у наступні чотири групи: індекс поточної конкурентоспроможності (показники поточного стану: валовий регіональний продукт на душу населення, обсяги промислової та сільськогосподарської продукції, безробіття тощо); індекс стратегічної конкурентоспроможності, що утворюється з трьох підіндексів: індекс розвинутості інфраструктури і комунікаційних систем; індекс інноваційності; індекс зовнішньої діяльності. Досліджуючи зміст кожного підіндексу, зауважимо, що індекс розвинутості інфраструктури і комунікаційних систем розкриває умови виходу господарюючих суб'єктів регіонів на зовнішні ринки та можливість швидкого інформаційного обміну. Індекс інноваційності вказує на здатність регіону до інновацій. Індекс зовнішньої діяльності характеризує участь регіону у зовнішній торгівлі та його привабливість для іноземних інвесторів. Визначивши перераховані підіндекси, можна обчислити загальний індекс стратегічної конкурентоспроможності як їх середнє арифметичне. Зведений індекс конкурентоспроможності розраховується як середнє арифметичне індексів поточної і стратегічної конкурентоспроможності. Залежно від значення показника

зведеного індексу (2,0; 1,5 — 2,0; менше 1,5) регіон відносять до першої, другої або третьої групи [7, с. 39].

За допомогою використання Індексу регіональної конкурентоспроможності Хорватії є можливість контролювати й оцінювати конкурентоспроможність трьох основних регіонів Хорватії (за рівнем NUTS2) та конкурентоспроможність графств (за рівнем NUTS3) у межах цих регіонів: Північно-західного регіону, Центрального та Східного регіонів, Адріатичного регіону. Дана методика базується на 8 факторах, відомих як «стовпи конкурентоспроможності» і поділених на дві групи: ділове оточення та діловий сектор. До групи ділового оточення належать наступні фактори: демографічна ситуація, здоров'я і культура; освіта; основна інфраструктура і державний сектор; ділова інфраструктура. До групи ділового сектору відносяться: інвестиції і тенденції підприємницької діяльності; рівень розвитку підприємництва; економічні результати — рівень; економічні результати — тенденції.

Для оцінки конкурентоспроможності регіонів у Хорватії використовується методика збирання й аналіз даних, запропонованих Всесвітнім економічним форумом і Міжнародним інститутом розвитку менеджменту, але на регіональному рівні та рівні графств. Вважаємо, що однією з переваг при використанні зазначеної методики є можливість виявлення основних чинників, що впливають на сильні та слабкі сторони окремого регіону. Порівняння даних чинників у різних регіонах дає змогу з'ясувати причини відмінностей у рівнях конкурентоспроможності регіонів Хорватії та за її межами.

Результати проведеного дослідження показали, що регіональний Індекс конкурентоспроможності Хорватії може бути використаний насамперед для контролю, аналізу, прийняття ділових рішень. Зокрема, суб'єкти, які займаються комерційною діяльністю, можуть використовувати цей індекс, приймаючи рішення щодо доцільності інвестування, оцінюючи потенційні регіони для розміщення нових комерційних підприємств [8, с. 15—16].

Водночас, аналізуючи Індекс конкурентоспроможності ЄС, вважаємо, що його доцільно використовувати для оцінки конкурентоспроможності країн (регіонів у межах цих країн), що входять до ЄС. За основу розрахунку даного індексу приймаються регіональні дані, розподілені на групи: творчий потенціал; економічна діяльність; інфраструктура і доступність. Отримавши результати за кожною групою, спеціально розроблена аналітична програма (Data Envelopment Analysis) обробляє отримані підіндекси, оцінюючи ефективність кожного з них з метою отримання кінцевого зведеного індексу конкурентоспроможності даного регіону [9, с. 3].

Висновки

Методики оцінки міжнародної конкурентоспроможності регіонів, тобто, індекси, що розраховуються у процесі їх використання, дозволяють визначити місце регіону у рейтингу конкурентоспроможності, оцінити перспективи його подальшого розвитку.

Вважаємо, що найбільш прийнятною для України є методика Індексу регіональної конкурентоспроможності Великобританії, оскільки вона крім п'яти рушійних сил продуктивності, на яких базується оцінка конкурентоспроможності, враховує показник продуктивності, тобто валовий регіональний продукт на душу населення.

Доведено, що зростання значення даного показника свідчить насамперед про виробничу активність регіону, високу його конкурентоспроможність.

Література

1. Брикова І., Поручник А. Регіональна інноваційна система як основа підвищення міжнародного конкурентного статусу національних регіонів. http://www.kneu.kiev.ua/journal/ukr/article/2006_2_Poruch_Bryk_ukr.pdf
2. Манцуров І. Г. Статистика економічного зростання та конкурентоспроможності країни : монографія / І. Г. Манцуров. — К. : КНЕУ, 2006. — 388 с.
3. Міжнародна економічна політика : науковий журнал / М-во освіти і науки України, Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»; головний редактор Д. Г. Лук'яненко, редкол. Б. Губський. — укр. версія. — К. : КНЕУ, 2004.
4. Симонова О. Г. Індикатори міжнародної конкурентоспроможності регіону в контексті інтеграції України в світове господарство / О. Г. Симонова // Формування ринкових відносин в Україні : Зб. наук. праць. — 2008. — № 4. — с. 157—159.
5. Тульчинська С. О. Місце України за міжнародними рейтингами конкурентоспроможності / О. Тульчинська // Формування ринкових відносин в Україні : Зб. наук. праць. — 2008. — № 7—8. — с. 30—34.
6. UK Competitiveness Index 2008. Robert Huggins, Hiro Izushi. — Centre for International Competitiveness. <http://www.cforic.org>
7. Competitiveness of the regions of Ukraine : state and problems (analytical report of Razumkov Centre) // National Security and Defence. — № 4 (98). — 2008 <http://www.uceps.org>
8. Regional Competitiveness Index Croatia 2007 <http://www.undp.hr>
9. European Competitiveness Index 2007–2008. Robert Huggins, Will Davies. — Wales, United Kingdom <http://www.cforic.org>

Стаття надійшла до редакції 26.05.2009 р.